

Basteicafé 9 maart 2023

Onder water / Zonder water

Spiegelwaal, foto Hans Brouwer

Wateroverlast is voor velen een bekend thema. We zijn als waterbeherend volk altijd sterk gericht geweest op het buitenhouden van water en het snel afvoeren van overtollig water. Door de periodes van grote droogte die de klimaatverandering met zich meebrengt, is nu ook verantwoord vasthouden van water in belang toegenomen. Wat betekent dat voor onze kijk op waterbeheer?

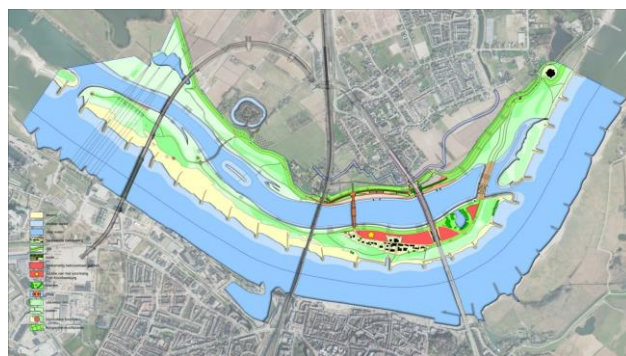
Van terp tot ruimte voor de rivier en verder.

Hans Brouwer, project- en programmamanager
Rijkswaterstaat, hans.brouwer@rws.nl

Water bepaalt Nederland. Beschermd door dijken wordt tot op 6 meter onder zeeniveau geleefd. Eeuwenlang voeren Nederlanders strijd tegen het water. Met het bouwen van terpen en dijken, het graven van afwateringen en het winnen van land op de zee. De strijd tegen het water maakt deze eeuw gaandeweg plaats voor 'bouwen met de natuur'. Het programma Ruimte voor de Rivier was een van de wegbereiders, een reactie op de overstromingen in het rivierengebied van 1993 en 1995 (in 1995 werden 250.000 mensen geëvacueerd).

In plaats van het traditionele verhogen en versterken van dijken werd gezocht naar mogelijkheden om de rivier wat van haar prijs gegeven terrein terug te geven. In plaats van het water tegen te houden bepaalde Ruimte voor de Rivier waar het water toegelaten kan worden. Zo werd in Nijmegen-Lent de Spiegelwaal aangelegd en ontstond daarmee het stadseiland. Ruimte voor de Rivier was ook een van de eerste programma's die al enigszins rekening hielden met de

gevolgen van klimaatverandering. Nieuwe maatregelen zijn echter nodig.

Spiegelwaal, model (bron Rijkswaterstaat)

Het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HwBP, versterkt de komende jaren 1.550 kilometer aan dijken en 400 sluizen en gemalen) en het programma Integraal Riviermanagement (IRM) werden de volgende stappen. Inspelen op droogte is een van de opdrachten van het programma IRM. Dit programma heeft als doel een vitaal, bevaarbaar, veilig en aantrekkelijk rivierengebied. Beide programma's moeten in 2050 klaar zijn en waardevol zijn tot minstens 2100. Naar verwachting worden de plannen van IRM komend najaar wereldkundig.

Ooijpolder en Holland-Duits Gemaal.

Jan Reijnen, bestuurslid Nederlandse Gemalenstichting, voorzitter Stoomgemaal de Tuut, reijnenjh@gmail.com
Omstreeks 1930 lagen ten oosten van Nijmegen het polderdistrict Circul van de Ooij en de buitenpolders 'Erlecom' en 'Millingen, de Duffelt en Zeeland'.

Beeldkopië Jan Reijnen

Het kleine Circul van de Ooij, als waterschap ontstaan in 1580, was een polderdistrict gelijkwaardig aan de andere polderdistricten in het rivierengebied. Het waterschap kwam rond 1930 tot stand na lange verdeeldheid en conflicten van de hierin gelegen waterschappen. Deze samenwerking resulteerde in deze periode in de totstandkoming van een grensoverschrijdend gemeenschappelijk afwateringssysteem en de bouw van het Hollands-Duits gemaal aan het eind van het Meertje. Hiermee was de waterbeheersing op voldoende niveau, een sterke welvaarts groei aan beide zijden van de grens het gevolg.

De nieuwe ontwikkelingen van water vasthouden vragen nu om een andere aanpak dan die van de beheersing van de wateroverlast. De rol van waterbeheersing op perceelniveau in de bovenloop van het waterstelsel en de ontwikkeling om gebied-eigenwater vast te houden wordt besproken, met oog voor natuurontwikkeling en binnen de mogelijkheden die er zijn in het slotenstelsel van het afvoerkanaal het Meertje.

Bodem en Water sturend.

Riet Dumont, landschapsecoloog,
rietdumont@gmail.com

Rijk, provincie en gemeenten hebben vanwege de klimaat- en biodiversiteitscrisis besloten dat voortaan bodem en water sturend zijn in hun Omgevingsvisie. Waterschappen gaan over waterbeleid, de 'keur en leggers' (verordening en kaarten van watergang), peilbesluiten en waterprojecten. Daarbij worden (politieke) keuzes gemaakt op inhoud en inzet van middelen. Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan het Streefpeilenplan 2023 Groesbeek & Ooijpolder.

Vertrekpunt is dat bodem en water sturend zijn. Het waterschap wil in ruimte en tijd meer gaan meebewegen met de snel wisselende omstandigheden als het gaat om wateroverlast en droogte. De wateropgaven in Groesbeek worden omschreven als 'de blauwe motor'. Het grondwater in de stuwwal functioneert als wateropslag, van belang voor drinkwater, landbouw en natuur. Vanaf de stuwwal van Groesbeek vindt de waterafvoer in vrij verval plaats richting Duitsland en verder via Meertje naar de Waal. Kwelwater is de basis van veel bijzondere natuur in Berg en Dal. Voor het stuwwalgebied is de uitdaging om de sponswerking te vergroten, zodat de grondwatervoorraad weer op peil komt en wateroverlast verdwijnt. Dat kan bijvoorbeeld door *agroforestry*/regeneratieve landbouw. Juist nu het waterschap de stap naar klimaatadaptatie zet is het belangrijk je stem te gebruiken om de keuzes van het bestuur de goede kant op te sturen.

Droogte in de Ooijpolder (foto Riet Dumont)

Wat is de goede kant dan? Intensieve landbouw past daar niet meer bij. Ook in dit gebied geven boeren aan met de natuur mee te willen boeren. Daar is dan wel op het bedrijf toegesneden (financiële) hulp van de overheid bij nodig. Het waterschap wordt dan ondersteund om in de praktijk meer werk te maken van water vasthouden in de polder en aanvulling van de grondwatervoorraad in de stuwwal.

Wat kun je zelf doen?

Ingrid Kerkvliet, campagneleider Operatie Steenbreek Nijmegen, Ingrid.Kerkvliet@debastei.nl

We sluiten de avond af met een korte presentatie over wat je zelf kunt bijdragen aan een klimaatadaptieve leefomgeving. Denk aan ruimte voor groen om water op te vangen en hittestress tegen te gaan.

Basteicafé 13 april 2023 : Cornelis Krayenhoff: leven, prestaties en het Park Fort Krayenhoff.

Het volgende Basteicafé is gewijd aan een bijzondere Nijmegenaar, die rond 1800 een imposante carrière had onder maar liefst vijf regeervormen. We danken onder andere aan hem de eerste exacte kaart van Nederland op basis van de driehoeksmeting, de waterlinies in Holland en Utrecht en een aantal fortificaties in Zuid België en ook in Nijmegen. Reden genoeg om een Basteicafé aan hem te wijden, met ook aandacht voor achtergronden, planning en oplevering van Park Fort Krayenhoff in het Waalfront.